

ปัญหาในการดำเนินคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น¹

ณัฐธิดา รัตตภา²

ประเทศไทยปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการเลือกตั้งถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนใช้สิทธิในการเลือกผู้แทนตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยประชาชนล้วนมีความคาดหวังให้ผู้แทนเข้าไปพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าเพื่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

การเลือกตั้งเป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนในรัฐ ผ่านการเลือกผู้แทนที่มีอุดมการณ์เดียวกันกับตนเพื่อไปทำหน้าที่บริหารประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ประชาชนมอบอำนาจให้กับผู้แทนตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย กระบวนการต่าง ๆ ในการพิจารณาคดีการเลือกตั้งควรเป็นที่เชื่อถือและยอมรับของประชาชน ในปัจจุบันการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่จับตามองของสังคมเป็นอย่างมาก โดยถูกวิพากษ์วิจารณ์หลายเหตุการณ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่างแพร่หลาย อันเป็นประเด็นร้อนแรงในประเทศไทย สังคมเกิดตั้งข้อกังขาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดมีคำสั่งปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต โปร่งใส เที่ยงธรรมหรือไม่ ทำให้มีประชาชนบางส่วนออกมาประท้วงการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าไม่เป็นกลาง และมีการตั้งคำถามว่า มีการแทรกแซงทางการเมืองหรือไม่ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักการกระจายอำนาจ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการแก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ดังนั้น การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการเลือกตั้งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้แทนที่ได้รับเลือกจะทำหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงควรมีการพิจารณากฎหมายให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้อย่างแท้จริงจนเป็นที่ยอมรับของสังคม จึงควรปรับปรุงเพื่อสร้างคุณค่ากฎหมายให้สามารถบังคับใช้แก้ไขปัญหาในสังคมได้จริง

คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนถึงปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่ควบคุมสอดส่องดูแล

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาในการดำเนินคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีดา โชติมานนท์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. รติชัย รถทอง

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ป้องกันมิให้มีการทุจริตในการเลือกตั้ง การให้ความเป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง การออกกฎระเบียบ
ต้องเป็นไปตามหลักนิติรัฐ และหลักนิติธรรม โดยไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควร
แก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ มีหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น และ
การออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเบ็ดเสร็จ
ถึงตุลาการในองค์กรเดียว เป็นองค์กรอิสระดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริต เที่ยงธรรม และ
ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งเป็นผู้มีอำนาจอิสระเพียงลำพังในการสอบสวน ไต่สวน ทำสำนวน เป็นผู้ออกคำสั่ง
เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ และเป็นผู้ดำเนินคดีต่อผู้ถูกกล่าวหาอันเป็นการกระทบ
ต่อสิทธิของบุคคล การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดที่ปราศจากการถ่วงดุลทางอำนาจอันขัดต่อหลักการแบ่งแยก
อำนาจ เพราะไม่มีการตรวจสอบในองค์กรตุลาการในการทำคำสั่ง อีกทั้งยังขาดหลักประกันรับรองการใช้
อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย กระบวนการทำงานไม่อาจถูก
ตรวจสอบโดยองค์กรอื่นได้ เพราะเป็นองค์กรอิสระมีดุลพินิจเพียงลำพังซึ่งไม่มีหลักประกันว่าการทำงาน
ของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าปราศจากการแทรกแซงทางการเมืองโดยเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม การพิจารณา
คดีเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิก
สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ยังพบปัญหาหลายประการ อาทิเช่น

ปัญหาการไม่ให้ยุทธศาสตร์คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์

พิจารณาแล้วเห็นว่า ในกรณีปัญหาการไม่ให้ยุทธศาสตร์คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 225 ได้กำหนด ให้ ได้กำหนดให้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง
มีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือสั่งระงับสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว คำสั่งของ
คณะกรรมการการเลือกตั้งถือว่าเป็นที่สุด เห็นควรให้มีการควบคุมถ่วงดุลการใช้อำนาจของคณะกรรมการ
การเลือกตั้งอันเป็นอำนาจตุลาการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งอาจเกิดการบิดเบือนการควบคุมใช้อำนาจ
ของตนได้ เพราะขัดหลักการแบ่งแยกอำนาจที่มีวัตถุประสงค์ป้องกันไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจ
ตามอำเภอใจ มีอำนาจอิสระเสียจนปราศจากตรวจสอบและควบคุม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
ของประชาชนไว้ การให้องค์กรใดองค์กรเดียวมีอำนาจเบ็ดเสร็จย่อมอาจใช้อำนาจเกินกว่าที่ควร ถ้าอำนาจ
รวมอยู่ที่บุคคลคนเดียว องค์กรเดียว อาจเกิดการใช้อำนาจเกินขอบเขต และไม่มีผู้ใดยับยั้งจนนำไปสู่การใช้
อำนาจโดยมิชอบได้ ควรมีการตรวจสอบจากองค์กรที่ไม่ถูกขัดโยงกับอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร
ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้กลไกการทำงานขององค์กรมีความโปร่งใส และประชาชนเชื่อถือ
และตรวจสอบความถูกต้องได้ที่จะอำนวยความยุติธรรมได้อย่างแท้จริงในคดีเลือกตั้ง

ในกรณีปัญหาการไม่ให้ยุทธศาสตร์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและ
ผู้บริหารท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 วรรคหก ได้กำหนดให้
คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาคในคดีเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

หรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นถือว่าเป็นที่สุด เห็นได้ว่า กฎหมายไม่มีการกำหนดสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลในคดีเลือกตั้ง ทำให้ผู้ถูกกล่าวหา ไม่มีโอกาสที่จะขอทบทวนการพิจารณาชี้ขาดคดี เพื่อให้มีการรับฟังข้อเท็จจริงและทบทวนคำพิพากษาเพื่อ ตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยศาลสูงผู้มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าหรือรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้เพื่อ ความยุติธรรม กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดต่อกฎหมายในการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการ เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดโทษทางอาญาไว้ จึงไม่ เป็นไปตามหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) หรือ ICCPR ซึ่งไทยได้เข้าเป็นภาคีอยู่ด้วย จำเลยควรได้รับการทบทวน คำพิพากษา ICCPR ได้กำหนดไว้ว่า “ผู้ที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญามีสิทธิอุทธรณ์ เพื่อขอให้มีการ ทบทวนตรวจสอบคำพิพากษาลงโทษโดยศาลที่สูงกว่าหนึ่งชั้นศาลตามกฎหมาย” โดยศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่ เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง หรือ Second Trial Court แล้วจึงจะยุติข้อพิพาทลง เพื่อคุ้มครองจำเลยในคดีอาญา ซึ่งกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล คดีเลือกตั้งเป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะหรือ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงควรให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชนได้

ปัญหาการเพิกถอนสิทธิหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังมีการประกาศผลรับรองการเลือกตั้ง แล้ว

ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน การไต่สวน แล การวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2561 บทนิยามข้อ 4 ให้ถ้อยคำว่า “เหตุอันควรสงสัย หรือ ความปรากฏ” กล่าวคือ การได้รับทราบเหตุว่า การเลือกตั้งไม่ได้เป็นไปด้วยความสุจริต เทียบธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือพบว่า มีการ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ ตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งอันมีข้อมูลหรือพยานหลักฐานพอสมควรจากการแจ้ง เบาะแสร้องเรียน หรือประการอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงเหตุการณ์กระทำความผิดซึ่งหน้าด้วย

พิจารณาแล้วเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวน การไต่สวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2561 บทนิยามข้อ 4 ถ้อยคำว่า “เหตุอันควรสงสัย หรือความปรากฏ” ในการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีที่มีมูลให้เพิกถอนสิทธิหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ภายหลังมีการประกาศผลรับรองการเลือกตั้งแล้วของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรวางมาตรฐานของ กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มให้มีประสิทธิภาพว่าข้อเท็จจริงใด ถือว่าแน่ชัดว่ามีพยานหลักฐาน เพียงพอที่จะกล่าวหาผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษได้ การตีความกฎหมายจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะ เป็นการอธิบายความหมายตัวบทกฎหมายซึ่งต้องอาศัยเหตุผลตามหลักตรรกวิทยาในการพิจารณาถ้อยคำ ที่ปรากฏให้ชัดเจนขึ้นเพื่อนำกฎหมายนั้นไปใช้บังคับอย่างถูกต้องและเป็นธรรม หากตีความผิดพลาดก็จะ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายทำให้เกิดผลเสียตามมาได้ ถ้อยคำบางคำซึ่งมีความไม่ชัดเจนสามารถ

ทำให้เกิดผล กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการตีความ คำว่า “หลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า” ส่งผลทำให้กระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อ กระบวนการเลือกตั้ง เพราะดุลพินิจในการบังคับใช้ถ้อยคำว่า หลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า และเหตุอันควร สงสัยหรือความปรากฏที่ไม่มีการวางมาตรฐานอาจไม่เป็นธรรม กฎหมายต้องมีความชัดเจนแน่นอน กฎหมายต้องระบุสิ่งใดกระทำได้หรือห้ามกระทำ เพราะประชาชนไม่อาจจะทราบผลการกระทำทาง กฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องพิจารณาถึงสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล และประโยชน์ส่วนรวม โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องใช้ดุลพินิจอย่างอิสระ ปราศจากอคติ เป็นไปตามเจตนารมณ์แท้จริง ป้องกันปัญหากรณีศาลชี้ขาดว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอชี้ชัด ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจนทำให้ศาลต้องยกฟ้อง อันสร้างความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะต้องถูกฟ้องให้รับผิดชอบใช้คำสินไหมทดแทน องค์การเลขาธิการปลัดภคณความ น่าเชื่อถือต่อประชาชน และช่วยลดปัญหาปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลด้วย

ปัญหาการดำเนินคดีเลือกตั้งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์โดยใช้ระบบไต่สวน

ในประเทศไทยใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย มาตรา 226 วรรคเจ็ด มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ประกอบกับระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัย คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ข้อ 5 ได้กำหนดให้ใช้วิธีการพิจารณาคดีเลือกตั้งโดยใช้ ระบบไต่สวน ซึ่งมีความแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปในคดีแพ่งและคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรม ซึ่งระบบไต่สวนศาลจะต้องมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์การกระทำ ความผิด คดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และกระทบต่อหน่วยงานองค์กรอิสระที่ตั้งอยู่ได้ บนความน่าเชื่อถือของประชาชน และอาจถูกเรียกคำสินไหมทดแทนจากผู้ถูกกล่าวหาได้

การพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ศาลจะมีบทบาทเชิงรุกในการพิจารณาวินิจฉัยคดีมากกว่าระบบ กล่าวหาที่พิสูจน์เฉพาะพยานหลักฐานของกลุ่มความ ซึ่งศาลจะถูกจำกัดบทบาทไม่ก้าวล่วงสู่กลุ่มความ เป็นเพียง ผู้พิจารณาตัดสินคดีตามพยานหลักฐานของกลุ่มความที่นำมาพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในกรณีโจทก์และจำเลยมีฐานะ ต่างกัน ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ภายใต้ปกครอง การใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีสร้างความเป็น ธรรมกว่า เพราะป้องกันการได้เปรียบเสียเปรียบกันในการพิจารณาคดี การใช้ระบบไต่สวนมีเจตนารมณ์ ที่แท้จริงประสงค์ให้ฝ่ายรัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจปกครองเหนือกว่าประชาชนต้องอยู่ในระดับเท่าเทียมกันกับ กลุ่มความฝ่ายตรงข้ามซึ่งเป็นประชาชนธรรมดา ดังนั้น ในการพิจารณาพิพากษาคดีเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการ การเลือกตั้งได้จัดทำสำนวนดำเนินคดีฟ้องต่อศาลว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด ศาลต้องยึดหลักตาม สำนวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอนั้น ให้ศาลพิจารณาพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐเป็นหลัก ในการ พิจารณาตัดสินคดี และให้กลุ่มความนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้าง แต่เมื่อพิเคราะห์แล้วจะเป็นการนำระบบ

กล่าวหามาใช้ในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง พิจารณาแล้วจะขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 วรรคสอง หลักกฎหมายอาญาเรื่อง Presumption of Innocence หรือไม่ เพราะคดีเลือกตั้งก็ถือเป็นคดีที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเช่นเดียวกับคดีอาญา

จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเพื่อจัดตั้งพัฒนาศาลเลือกตั้งขึ้นในประเทศไทย (Election Court of Thailand) เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งโดยเฉพาะอันต้องใช้กฎหมายเทคนิคให้ศาลเลือกตั้งเป็นศาลพิเศษ มีหน้าที่พิจารณาคดีเลือกตั้งให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมและหลักความยุติธรรม และให้ศาลเลือกตั้งมีอำนาจพิจารณาคดีที่ขอให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือคดีที่ต้องมีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือคดีที่เป็นการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือมีมูลเหตุมาจากการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งผู้พิพากษาควรมีคุณสมบัติและได้รับการคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งโดยตรง เนื่องจาก ผู้พิพากษาซึ่งเป็นฝ่ายตุลาการของประเทศไทยยังขาดความชำนาญในระบบไต่สวน เพราะอาจมีความคุ้นเคยกับการพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาเท่านั้น ท้ายที่สุดแล้ว ในทางปฏิบัติก็ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ที่ประสงค์ให้คู่ความฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาในคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การใช้ระบบไต่สวนจึงยังคงมีปัญหาและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อไป

ปัญหาพยานบุคคลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง

พยานในคดีเลือกตั้ง คือ พยานบุคคลซึ่งมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการ กรรมการบุคคล หรือคณะบุคคลที่คณะกรรมการมอบหมาย หรือเบิกความต่อศาลเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง แต่มิให้หมายความรวมถึง ผู้ถูกร้อง ผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลยในคดีอาญาที่อ้างตนเองเป็นพยาน เนื่องจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมีผู้สมัครรับการเลือกตั้งจำนวนมากที่ได้มีการกระทำความผิดอันฝ่าฝืน หรือพบการทุจริตตามกฎหมายการเลือกตั้ง พยานบุคคลจึงมีบทบาทเป็นพยานหลักฐานอันสำคัญที่ต้องได้รับความคุ้มครอง เพราะถือเป็นผู้เสียสละในฐานะพลเมืองดี ปัญหาพยานบุคคลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง อาทิเช่น การที่พยานไม่มาสืบพยานในชั้นไต่สวนของศาลอุทธรณ์ หรือพยานมาศาลแต่กลับคำให้การ หรือไม่ยอมให้การตามจริงต่อศาล เพราะความเกรงกลัวว่าจะได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด จึงไม่กล้าให้คำเบิกความ หรือได้ย้ายไปเสียจากภูมิลำเนาไปอยู่ที่อื่นไม่ทราบว่าจะไปอยู่ที่แห่งหนตำบลใด ทำให้ไม่สามารถนำส่งหมายเรียกพยานมาให้การเบิกความได้ เนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้มีอิทธิพล โดยพยานจงใจไม่ไปเบิกความในศาลโดยอ้างมีเหตุต่าง ๆ หรือไม่สามารถติดต่อพยานได้ หรือพยานหลบหนีไม่ให้ความร่วมมือ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่มาเบิกความในศาล เพราะได้รับเงินค่าจ้างปิดปากช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หรือถูกรอรับจากอิทธิพลการข่มขู่ของนักการเมืองท้องถิ่น รวมทั้งกรณี

พยานถึงแก่กรรมจึงไม่มีตัวพยานมาเบิกความ ไม่ว่าเพราะเหตุโรคชรา เจ็บป่วย หรือเหตุอื่น ๆ อันล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งสิ้น

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องผลักดันให้เกิดมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง ซึ่งพยานบุคคลในคดีเลือกตั้งควรมีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2563 เรื่อง การกำหนดวิธีการสอบปากคำพยาน คณะกรรมการการเลือกตั้งควรกำหนดกรอบระยะเวลาสอบปากคำพยานของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจน และพิจารณาข้อเท็จจริงให้รอบคอบว่า พยานหลักฐานใดสำคัญก็ให้เร่งสอบสวนพยานโดยทันที และสอบสวนโดยละเอียดถึงประเด็นในการทำความผิด อันเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดกรณีพยานถูกชักจูงหรือเกรงกลัว ไม่กล้าให้การ เพราะอุปสรรคของพยานในคดีเลือกตั้ง พยานเกรงว่าจะเกิดความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ของตนเอง รวมถึงผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดจึงต้องมีมาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง โดยต้องมีสอบสวนพยานอย่างละเอียดถี่ถ้วน เวลา สถานที่ พยานเอกสาร พยานวัตถุที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานที่ตรวจสอบได้ทางนิติวิทยาศาสตร์ การรวบรวมพยานหลักฐานจะต้องน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานที่มีความรัดกุมอย่างเคร่งครัด ให้พยานบุคคลมีความมั่นใจในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทำให้พยานมีความสมัครใจยินดีที่จะให้ความร่วมมือทุกประการ และควรมีกฎหมายรับรองเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการพิจารณาคดี เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการสืบพยาน และเป็นการป้องกันไม่ให้พยานต้องเผชิญหน้ากับนักการเมืองท้องถิ่นโดยตรง อาจใช้เทคนิคระบบการแปลงเสียงเพื่อความปลอดภัยของพยาน

เห็นได้ว่า การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีความสำคัญต่อประเทศชาติ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีกฎหมายเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในปัจจุบันยังคงพบปัญหาในการดำเนินคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น อันก่อให้เกิดเป็นปัญหาเชิงสังคมวิทยากฎหมาย โดยเป็นกระแสทางการเมืองที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ของสังคมอย่างกว้างขวางในกระบวนการขั้นตอนในการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และยังทำให้นักวิชาการและภาคประชาชนจับจ้องไปถึงการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลในคดีเลือกตั้งต่าง ๆ จึงเห็นควรให้มีการสร้างภาพลักษณ์องค์กรโดยปรับปรุงกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธา ให้ประชาชนกลับมายอมรับองค์กรโดยเร็ว ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้สังคมไม่ตั้งคำถามข้อสงสัยใด ๆ ในกระบวนการดำเนินคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นอันกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประชาชนอีก เพราะกฎหมายที่ดีต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมซึ่งเป็นกลไกสำคัญของสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างปรองดองสมานฉันท์ กฎหมายต้องเป็นที่พึ่งให้ความเป็นธรรมกับประชาชน สร้างสังคมให้มีความสุขเรียบง่าย

เอกสารอ้างอิง

- นิรันดร์ บุญราช. “ปัญหาเกี่ยวกับวิธีพิจารณาขององค์กรตรวจสอบและวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีเลือกตั้งท้องถิ่น.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559.
- ประเสริฐ โท้วประดิษฐ์. “ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: ศึกษากรณีหลักการทบทวนคำพิพากษา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. “การเลือกตั้งของรัฐเสรีประชาธิปไตย, วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 1, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2542).
- สมยศ เชื้อไทย และ รพจน์ วิสชุดพิชญ์. “แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย.” วารสารนิติศาสตร์ 13, 14 (กรกฎาคม-กันยายน 2529): 45.
- อาทินันท์ บุญรุ่ง. “ปัญหาการเพิกถอนสิทธิหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ภายหลังที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557.